

[PhDr. Lidmila Vášová: Propojení teorie s praxí je velmi potřebné \[1\]](#)

Autor:

- [JANSOVÁ, Linda](#) [2], [VÁŠOVÁ, Lidmila](#) [3]

Číslo:

- [2019, ročník 28, číslo 4](#) [4]

Rubrika:

- [Rozhovor](#) [5]

Klíčová slova:

- [oborové vzdělávání](#) [6], [Ústav informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy](#) [7], [Vášová, Lidmila](#) [8]

PhDr. Lidmila Vášová byla výraznou osobností dnešního Ústavu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Rozhovor vznikl u příležitosti jejích 80. narozenin, které oslavila 31. prosince 2019. Bohužel se zanedlouho poté ukázalo, že se jednalo o rozhovor poslední, neboť dr. Vášová 18. února 2020 zemřela. Připomeňme si proto společně její životní dráhu, odborné zájmy, ale i něco málo ze soukromí.

Kdy začalo být jasné, že u Vás, pokud jde o volbu povolání, zvítězí knihovnictví? Projevil se v tom nějak i vliv Vašeho otce, tj. prof. RNDr. Františka Hyhlíka?

Odmalička jsem byla doma obklopena knihami, protože můj tatínek měl rozsáhlou knihovnu, tematicky velice rozmanitou. Velká část byla z oblasti psychologie, pedagogiky, filosofie a přírodních věd. Otcův původní obor studia byla matematika a deskriptivní geometrie a tyto předměty se tehdy studovaly na přírodovědecké fakultě, takže i tato oblast byla v rodinné knihovně zastoupena. Velkou část tvořila česká i světová klasická literatura a samozřejmě i dětská literatura, ve 30. a 40. letech 20. století nová. Měla jsem volný přístup k celému fondu a byla jsem náruživý čtenář, takže volba směru studia mi byla jasná. Ještě před maturitou jsem uvažovala, zda se nemám přihlásit na obor psychologie, ale po rodinné úvaze jsem volila obor knihovnictví a čeština (tehdy bylo možné studovat knihovnictví jako dvouoborové), a proto otázky působení četby na psychiku, na rozvoj osobnosti od útlého věku se staly mým stálým zájmem. Z toho vyplynula i volba tématu mé diplomové práce *Čtenářské výzkumy N. A. Rubakina a jejich ohlas u nás*.

Knihovnictví jste vystudovala v letech 1957–1962 na Univerzitě Karlově. Kterí vyučující Vás tehdy svými přednáškami nebo např. semináři nejvíce oslovili?

Velmi působivé byly přednášky Jana Blahoslava Čapka (starší česká literatura), potom Eduarda Goldstückerera (světová literatura), Františka Jílka (česká gramatika) a Jaroslava Drtiny (knihovnictví u nás a ve světě).

Co je to nejcennější, co jste si z dob svého vysokoškolského studia odnesla?

Z vysokoškolského studia jsem si kromě odborných znalostí přinesla řadu přátelských vazeb (mnohá z těchto přátelství trvají dosud), ať již to bylo na domovské katedře či jiných katedrách. Rovněž můj

manžel – spolužák, který studoval o ročník výš – mi byl věrným a trpělivým souputníkem. Škoda, že zemřel v necelých 46 letech. V obtížné životní situaci (dcera 10 let, syn 14) mi velmi pomohli kolegové z katedry tělesné výchovy. Oba jsme s manželem hodně sportovali (kanoistika, plavání, turistika, lyžování, judo aj.), oni mi poskytli (i pro děti) účast na zájezdech, výletech i pobyt na Albeři.

Ve své diplomové práci jste se zabývala dílem Nikolaje Alexandroviče Rubakina (1862–1946), dnes neprávem pozapomenutého představitele ruské inteligence, kterého bychom mohli označit za otce bibliopsychologie. Jsou podle Vás některé z jeho myšlenek nosné i v dnešní době?

Nikolaj Alexandrovič Rubakin se zabýval působením četby na čtenáře v různých věkových a sociálních skupinách a snažil se aplikovat psychologii do těchto oblastí. V publikaci *Introduction à la psychologie bibliologique* (vydáno v roce 1922, 600 stran) podrobně vysvětluje postupy při zjišťování účinků četby na člověka, zavedl pojem bibliopsychologie, ale jeho testy a metodika výzkumu byly tak podrobné, že ve větších vzorcích respondentů byly velmi obtížně zpracovatelné. Jeho bibliopsychologie vyvolala ve 20. a 30. letech 20. století velký zájem řady českých knihovníků (Živný, Poch, Tobolka, Frey, Koutník aj.). V roce 1926 se v Praze konal mezinárodní kongres knihovníků a přátel knihy, kde měl Rubakin přednášku o bibliopsychologii a jejím užití v praxi. Přednáška byla publikována ve sborníku, který z kongresu vyšel, takže se s pojetím bibliopsychologie mohla seznámit širší veřejnost. Od té doby můžeme sledovat různé průzkumy a výzkumy četby v našich veřejných knihovnách (mnohé byly publikovány časopisecky i knižně).

Rubakin pohlíží na čtenáře komplexně – jaké má zájmy, vzdělání, motivaci k četbě, z jakého sociálního prostředí pochází a v jakém žije, jaký typ literatury vyhledává, který autor je mu blízký apod. Myslím si, že to vše by mělo zajímat i knihovníka a zejména toho, kdo pracuje se začínajícími čtenáři a s handicapovanými osobami. Proto je tak důležité věnovat pozornost biblioterapii a jejímu správnému aplikování. Jak jsem již naznačila, pokud jde o výzkumy, je zde problém užití Rubakinovy metody zkoumání, protože je velice náročná jak pro respondenta, tak pro zpracovatele (např. dotazník se 150 a více otázkami). Teze „Správná kniha ve správný čas může silně zapůsobit“ platí dodnes.

Rubakin – aby usnadnil knihovníkům práci – sestavil řadu výběrových seznamů literatury podle sociálních, zájmových a věkových skupin čtenářů. Tato praxe byla běžná i v našich knihovnách a v určité podobě se s ní setkáváme i v současnosti. Rubakin sám prováděl výzkumy v různých společenských vrstvách a zjišťoval vliv slovní zásoby čtenářů, vliv ilustrací a celkové grafické úpravy knihy na rozvoj zájmu o četbu. Výsledky aplikoval v praxi tím, že sám psal populárně naučné knížky a ty byly u méně vyspělých čtenářů dobře přijímány.

Po studiích jste krátce pracovala v Městské knihovně v Praze. Zanedlouho jste ale přešla na katedru knihovnictví, která v průběhu své historie několikrát změnila svůj název i organizační začlenění v rámci Univerzity Karlovy (nyní ji známe jako Ústav informačních studií a knihovnictví na Filozofické fakultě). Tam jste na působila téměř 50 let. Můžete tedy nepochybně srovnávat. Co pokládáte za nejdůležitější změny, ke kterým na katedře došlo od poloviny šedesátých let? A jak je hodnotíte?

45 let uplynulo jako voda. Pro zajímavost uvádím, že stále jsem byla na stejném pracovišti, ale názvy se měnily – Katedra knihovnictví, Katedra knihovnictví a vědeckých informací, Katedra vědeckých informací a knihovnictví, nyní Ústav informačních studií a knihovnictví – tato pracoviště byla na Filologické, Filozoficko-historické fakultě, Institutu osvěty a novinářství, Fakultě osvěty a novinářství, Fakultě sociálních věd a publicistiky a opět na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Srovnávat jednotlivé etapy vývoje v průběhu cca padesáti let je téměř nemožné. Jak se obor vyvíjel, je patrné již ve změnách názvu katedry a organizačního zařazení tohoto pracoviště v rámci Univerzity Karlovy. Změny v učebních plánech jsou veliké, odklon od knihovnictví k informační vědě značný, takže se o srovnávání raději nebudu ani pokoušet.

Profesně jste se vždy zaměřovala na pedagogické a psychologické otázky čtení, čtenáře a čtenářství, na biblioterapii. Navíc jste u nás zavedla bibliopedagogiku jako samostatnou vědní disciplínu a vysokoškolský předmět. V různých odborných diskusích se poměrně

často objevuje téma propojení teorie s praxí. Proto bych se Vás ráda zeptala, zda se v průběhu let dařilo přenášet teoretické poznatky z oblasti bibliopedagogiky do praxe knihoven?

V předmětech, které jsem v letech 1965–2008 učila, jsem věnovala pozornost spojení psychologie, pedagogiky a knihovnictví. S důrazem na praktické užití pedagogicko-psychologických principů v práci knihovníka a informačního pracovníka vlastně vznikl předmět Bibliopedagogika (po konzultaci s katedrou knihovnictví v Bratislavě). Tato poměrně nová disciplína měla ohlas zejména u studentů tzv. dálkového studia, protože ti si poznatky z přednášek a učebních textů přenášeli do praxe. Totéž platilo i o přednáškách, které jsem měla v různých kurzech pořádaných okresními či krajskými knihovnami. Propojení teorie s praxí považuji za velice potřebné, proto když jsem měla na starosti tzv. provozní praxe posluchačů denního studia, snažila jsem se také vybrat takové knihovny a další informační instituce, o nichž jsem věděla, že se tam studenti opravdu něco naučí.

Po promoci jsem dva roky pracovala jako metodička pro práci s dětmi v pobočce Městské knihovny v Praze v Břevnově. Ověřila jsem si, jak je důležité dítě zaujmout a motivovat k četbě, ať už předčítáním, vyprávěním, hrou. Škoda, že předmět Metodika práce s dětmi už není ve vysokoškolské přípravě knihovníků. Přibývá dětí s různými vadami, zejména je častá dyslexie a dysgrafie. Zde by poučený knihovník mohl pomoci. Rovněž oblast biblioterapie se dostává do popředí zájmu nejen odborné veřejnosti. Také lituji, že už vypadl předmět Úvod do rétoriky, protože správně mluvit, jasně a zřetelně formulovat myšlenky by měl umět každý absolvent vysokoškolského studia.

Když už jsem zmínila spojení teorie a praxe, nelze zapomenout na odborné exkurze. Výběr knihoven a jiných informačních institucí odpovídal jejich pestrosti. Exkurze byly nejprve (počátkem 60. let) tří- až čtyřdenní, posléze byly zkráceny na dva až tři dny (dle výše finančního příspěvku fakulty), v 90. letech jeden až dva dny, protože studenti si vše platili. Ač příprava a zajištění exkurze bylo dost náročné (vybrat instituce, zajistit ubytování, autobus atd.), dělala jsem tuto práci ráda. Když bylo mezinárodní cestování omezené, byla exkurze do Polska a do NDR, po otevření hranic jsme vyjeli do Londýna, Oxfordu, Bonnu, Saarbrückenu aj. Na exkurze jezdili i někteří vyučující, např. dr. Jedlička, dr. Skolek, dr. Černá, dr. Stöcklová, prof. Königová nebo doc. Papík. A nálada byla vždy dobrá, zejména když se jelo na Moravu. Lituji, že v posledních letech už na Ústavu informačních studií a knihovnictví neprobíhá úvodní setkání studentů prvního ročníku ve výcvikovém středisku Univerzity Karlovy na Albeři. Tam se dostalo studentům výkladu o způsobu studia, o jejich právech a povinnostech jako studentů, nabídce sportovních aktivit a dostali informace o profilu zvoleného oboru, o možnostech uplatnění v praxi a hlavně možnost seznámení se s ostatními studenty.

Jste autorkou řady středoškolských i vysokoškolských učebnic. Dříve byly učebnice nezpochybnitelným základem výuky, dnes jsou při výuce často upřednostňovány primární zdroje, např. články. Jak se na tento trend díváte?

Učebnice jsou stále pevným základem studia, ale doba, která uplyne od napsání a vydání tiskem, je dlouhá. Vzhledem k tomu, jak prudký je rozvoj informačních médií a technologií, je nutné jim věnovat maximální pozornost. Ostatně sami studenti je preferují pro jejich aktuálnost a snadnou dostupnost.

Co pokládáte za svůj největší profesní úspěch a proč?

Za profesní úspěch považuji to, že i po letech se setkávám s bývalými studenty a oni se se mnou baví a máme si co říci. Zvou mě i na ročníková setkání.

A co v současné době nejraději čtete?

Čtenářství je v naší rodině hluboce zakotveno – obě děti četly ještě před vstupem do školy, moje maminka byla knihovnicí ve Výzkumném ústavu pedagogickém, manžel byl zaměstnán v Městské knihovně v Praze.

Už od mládí ráda čtu memoáry, literaturu faktu, klasickou literaturu naši i cizí, dobré detektivky a chytrou humoristickou četbu. Aktuálně mám na svém nočním stolku Seifertovy *Všecky krásy světa*.

Děkuji za rozhovor!

URL zdroje: <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2019-rocnik-28-cislo-4/phdr-lidmila-vasova-propojeni-teorie-s-praxi-je>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2019-rocnik-28-cislo-4/phdr-lidmila-vasova-propojeni-teorie-s-praxi-je>
- [2] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/jansova-linda>
- [3] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/vasova-lidmila>
- [4] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2019-rocnik-28-cislo-4>
- [5] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/rubriky/rozhovor>
- [6] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/oborove-vzdelavani>
- [7] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/ustav-informacnich-studii-knihovnictvi-filozoficke-fakulty-univerzity>
- [8] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/vasova-lidmila>